

Convenția cu privire la drepturile copilului

Distrib.: generală

CRC/C/GC/9
27 februarie 2007

Original: limba engleză
Tradus și revizuit de IER
(ier.gov.ro)

COMITETUL PENTRU DREPTURILE COPILULUI

Cea de-a 43-a sesiune

Geneva, 11-29 septembrie 2006

COMENTARIUL GENERAL nr. 9 (2006)

Drepturile copiilor cu dizabilități

I. Introducere

A. De ce un comentariu general cu privire la copiii cu dizabilități?

1. Se estimează că în lume există între 500 și 650 de milioane de persoane cu dizabilități, adică aproximativ 10 % din populația lumii, dintre care 150 de milioane sunt copii. Peste 80 % dintre acestea trăiesc în țări în curs de dezvoltare și nu au acces la servicii sau au un acces limitat la acestea. Majoritatea copiilor cu dizabilități din țările în curs de dezvoltare nu sunt școlarizați și sunt complet analfabeți. Este recunoscut faptul că majoritatea cauzelor dizabilităților, cum ar fi războiul, bolile și sărăcia, pot fi prevenite, ceea ce poate să reducă și/sau să prevină consecințele dizabilităților, cauzate deseori de lipsa unei intervenții timpurii/în timp util. Prin urmare, ar trebui să se depună mai multe eforturi pentru mobilizarea voinței politice necesare și asumarea unui angajament real în vederea identificării și punerii în practică a celor mai eficiente acțiuni de prevenire a dizabilităților, cu participarea tuturor nivelurilor societății.

2. În ultimele decenii s-a acordat o atenție deosebită persoanelor cu dizabilități, în general, și copiilor, în special. Această reorientare a atenției se explică parțial prin faptul că vocea persoanelor cu dizabilități și a susținătorilor acestora din cadrul organizațiilor neguvernamentale (ONG) naționale și internaționale se face tot mai auzită și, parțial, prin interesul tot mai mare manifestat față de persoanele cu dizabilități în cadrul tratatelor privind

drepturile omului și al organelor înființate în temeiul tratatelor Organizației Națiunilor Unite privind drepturile omului. Aceste organe create în temeiul tratatelor au un potențial considerabil în ceea ce privește promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, dar, în general, au fost folosite insuficient. Atunci când a fost adoptată Convenția cu privire la drepturile copilului (denumită în continuare „Convenția”), în noiembrie 1989, aceasta era primul tratat privind drepturile omului care făcea referire în mod explicit la incapacitatea fizică (articolul 2 privind nediscriminarea) și care conținea un articol separat - articolul 23 - dedicat exclusiv drepturilor și nevoilor copiilor cu dizabilități. De la intrarea în vigoare a Convenției (2 septembrie 1990), Comitetul pentru drepturile copilului (denumit în continuare „Comitetul”) a acordat în mod constant o atenție deosebită discriminării pe criterii de dizabilitate¹, în timp ce alte organe înființate în temeiul tratatelor privind drepturile omului au acordat atenție discriminării pe criterii de dizabilitate din perspectiva expresiei „altă situație”, folosită în cadrul articolelor privind nediscriminarea din convențiile relevante. În 1994, Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale a emis Comentariul general nr. 5 privind persoanele cu dizabilități și a declarat, la punctul 15, că „[e]fectele discriminării pe criterii de dizabilitate au fost deosebit de grave în domeniile educației, ocupării forței de muncă, locuințelor, transportului, vieții culturale și accesului la locurile și serviciile publice.” Raportorul special privind drepturile persoanelor cu dizabilități al Comisiei Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Socială a fost numit pentru prima dată în 1994 și mandatat să monitorizeze punerea în aplicare a Regulilor standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități, adoptate în 1993 de Adunarea Generală în cadrul celei de-a 48-a sesiuni a acesteia (A/RES/48/96, anexă) și să asigure îmbunătățirea situației persoanelor cu dizabilități din întreaga lume. La 6 octombrie 1997, Comitetul și-a dedicat ziua de dezbateri generale copiilor cu dizabilități și a adoptat un set de recomandări (CRC/C/66, punctele 310-339) în care a examinat posibilitatea elaborării unui comentariu general privind copiii cu dizabilități. Comitetul ia notă cu apreciere de activitatea comitetului ad-hoc însărcinat cu elaborarea unei convenții internaționale cuprinzătoare și integrate privind protecția și promovarea drepturilor și demnității persoanelor cu dizabilități și de faptul că, în cadrul celei de-a opta sesiuni, care a avut loc la New York la 25 august 2006, a adoptat un proiect de convenție privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care urma să fie prezentat Adunării Generale în cadrul celei de-a șaiszeci și una sesiuni a acesteia (A/AC.265/2006/4, anexa II).

3. În urma examinării rapoartelor statelor membre, Comitetul a acumulat numeroase informații cu privire la situația copiilor cu dizabilități din întreaga lume și a constatat că, în marea majoritate a țărilor, este necesară formularea unor recomandări specifice pentru abordarea situației copiilor cu dizabilități. Problemele identificate și abordate au variat de la excluderea de la procesele de luare a deciziilor până la forme grave de discriminare și chiar uciderea copiilor cu dizabilități. Întrucât sărăcia este atât o cauză, cât și o consecință a dizabilităților, Comitetul a subliniat în repetate rânduri faptul că copiii cu dizabilități și familiile lor au dreptul la un nivel de trai adecvat, inclusiv hrană, îmbrăcăminte și locuințe adecvate, precum și la îmbunătățirea continuă a condițiilor lor de viață. Problema copiilor cu dizabilități care trăiesc în sărăcie ar trebui abordată prin alocarea de resurse bugetare suficiente, precum și prin asigurarea accesului copiilor cu dizabilități la programe de protecție socială și de reducere a sărăciei.

¹ A se vedea Wouter Vandenhoe, *Non-Discrimination and Equality in the View of the UN Human Rights Treaty Bodies* (Nediscriminare și egalitate din perspectiva organelor înființate în temeiul tratatelor Organizației Națiunilor Unite privind drepturile omului), p.170-172, Antwerpen/Oxford, Intersentia 2005.

4. Comitetul a constatat că niciun stat parte nu a formulat rezerve sau declarații specifice cu privire la articolul 23 din Convenție.

5. De asemenea, Comitetul observă că copiii cu dizabilități se confruntă în continuare cu dificultăți serioase și cu obstacole în calea exercitării depline a drepturilor consacrate în Convenție. Comitetul subliniază că dificultățile nu sunt cauzate de dizabilități în sine, ci mai degrabă de o combinație de obstacole sociale, culturale, comportamentale și fizice, cu care se confruntă copiii cu dizabilități în viața lor de zi cu zi. Prin urmare, strategia de promovare a drepturilor acestora constă în luarea măsurilor necesare pentru eliminarea acestor bariere. Recunoscând importanța articolelor 2 și 23 din Convenție, Comitetul afirmă încă de la început că punerea în aplicare a Convenției în privința copiilor cu dizabilități nu ar trebui să se limiteze la aceste articole.

6. Prezentul comentariu general are ca scop să ofere orientări și asistență statelor părți în eforturile lor de a pune în aplicare drepturile copiilor cu dizabilități, într-un mod cuprinzător, care să acopere toate dispozițiile Convenției. Prin urmare, Comitetul va formula mai întâi observații legate direct de articolele 2 și 23, apoi va insista asupra necesității de a acorda o atenție deosebită copiilor cu dizabilități și de a-i include în mod explicit în cadrul măsurilor generale adoptate în scopul punerii în aplicare a Convenției. Aceste observații vor fi urmate de comentarii privind semnificația și punerea în aplicare a diferitelor articole ale Convenției (grupate în conformitate cu practica Comitetului) în privința copiilor cu dizabilități.

B. Definiție

7. În conformitate cu articolul 1 alineatul (2) din proiectul de convenție privind drepturile persoanelor cu dizabilități, „[p]ersoanele cu dizabilități sunt acele persoane care au deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale pe termen lung, care, coroborate cu alte obstacole, pot împiedica participarea lor deplină și efectivă la viața socială în condiții de egalitate cu ceilalți.” (A/AC.265/2006/4, anexa II)

II. Dispozițiile-cheie referitoare la copiii cu dizabilități (articolele 2 și 23)

A. Articolul 2

8. Articolul 2 prevede obligația statelor părți de a se asigura că toți copiii din jurisdicția lor beneficiază de toate drepturile consacrate în Convenție fără niciun fel de discriminare. Această obligație impune statelor părți să ia măsurile corespunzătoare pentru a preveni orice formă de discriminare, inclusiv pe criterii de dizabilitate. Convenția este unicul instrument care menționează în mod explicit „incapacitatea fizică” drept motiv de discriminare, fapt care poate fi explicat prin faptul că copiii cu dizabilități aparțin unuia dintre cele mai vulnerabile grupuri de copii. În multe cazuri, formele de discriminare multiplă-, bazate pe o combinație de factori (de exemplu, fete autohtone cu dizabilități, copii cu dizabilități care trăiesc în zone rurale, etc.)-, sporesc vulnerabilitatea anumitor grupuri. Prin urmare, s-a considerat necesară menționarea explicită a dizabilității în articolul privind nediscriminarea. Diferite aspecte ale vieții și dezvoltării copiilor cu dizabilități sunt afectate de discriminare, adesea de facto. De exemplu, discriminarea socială și stigmatizarea conduc la marginalizarea și excluderea copiilor cu dizabilități și chiar pot amenința supraviețuirea și dezvoltarea acestora, dacă se ajunge până la acte de violență fizică sau psihologică. Discriminarea în ceea ce privește prestarea de servicii îi exclude de la educație și îi împiedică să aibă acces la servicii medicale și sociale de calitate. Lipsa unei educații și a unei formări profesionale adecvate constituie discriminare împotriva

acestora, în măsura în care nu au acces la oportunități de angajare în viitor. Stigmatizarea socială, temerile, protecția exagerată, atitudinile negative, concepțiile greșite și prejudecățile predominante față de copiii cu dizabilități rămân foarte prezente în multe comunități și conduc la marginalizarea și înstrăinarea acestora. Comitetul va prezenta mai detaliat aceste aspecte în paragrafele de mai jos.

9. În general, în cadrul eforturilor de prevenire și eliminare a tuturor formelor de discriminare împotriva copiilor cu dizabilități, statele părți ar trebui să ia următoarele măsuri:

(a) Să includă în mod explicit dizabilitatea în calitate de criteriu interzis, în dispozițiile constituționale privind nediscriminarea, și/sau să includă interzicerea specifică a discriminării pe criterii de dizabilitate în anumite legi sau dispoziții legale privind combaterea discriminării.

(b) Să prevadă căi de atac efective în cazul încălcării drepturilor copiilor cu dizabilități și să se asigure că aceste căi de atac sunt ușor accesibile copiilor cu dizabilități și părinților lor și/sau altor persoane care au grijă de copii.

(c) Să desfășoare campanii de creștere a gradului de conștientizare și de educare destinate publicului larg și grupurilor specifice de profesioniști, în vederea prevenirii și eliminării discriminării de facto împotriva copiilor cu dizabilități.

10. Fetele cu dizabilități sunt adesea și mai expuse discriminării din cauza discriminării bazate pe gen. În acest context, statelor părți li se solicită să acorde o atenție deosebită fetelor cu dizabilități, prin luarea măsurilor necesare și, atunci când este nevoie, luarea de măsuri suplimentare pentru a asigura protecția corespunzătoare a acestora, accesul lor la toate serviciile și integrarea lor deplină în societate.

B. Articolul 23

11. Articolul 23 alineatul (1) ar trebui considerat principiul de bază pentru punerea în aplicare a Convenției în ceea ce privește copiii cu dizabilități: asigurarea unei vieți împlinite și decente, în condiții care să le garanteze demnitatea, favorizarea autonomiei acestora și facilitarea participării lor active la viața comunității. Măsurile luate de statele părți cu privire la realizarea drepturilor copiilor cu dizabilități ar trebui să fie orientate către îndeplinirea acestui obiectiv. Mesajul principal al acestui alineat se referă la faptul că copiii cu dizabilități ar trebui să fie integrați în societate. Măsurile luate pentru a asigura punerea în aplicare a drepturilor cuprinse în Convenție privind copiii cu dizabilități, de exemplu în domeniile educației și sănătății, ar trebui să vizeze în mod explicit integrarea deplină a acestor copii în societate.

12. În conformitate cu articolul 23 alineatul (2), statele părți la Convenție recunosc dreptul copilului cu dizabilități de a beneficia de îngrijiri speciale și încurajează și asigură un ajutor copiilor care îndeplinesc condițiile prevăzute și celor care îi au în îngrijire. Ajutorul oferit trebuie să fie adaptat situației copilului și situației părinților sau a celor cărora le este încredințat. Articolul 23 alineatul (3) enunță norme suplimentare privind costul măsurilor specifice și include precizări cu privire la obiectivele pe care ar trebui să le îndeplinească ajutorul acordat.

13. Pentru a îndeplini cerințele articolului 23, este necesar ca statele părți să elaboreze și să pună efectiv în aplicare o politică cuprinzătoare, pe baza unui plan de acțiune care să vizeze nu

doar asigurarea exercitării depline a drepturilor consacrate în Convenție fără niciun fel de discriminare, ci și garantarea faptului că un copil cu dizabilități și părinții săi și/sau alte persoane cărora le este încredințat copilul beneficiază de îngrijirile speciale și ajutorul la care au dreptul în temeiul Convenției.

14. În ceea ce privește elementele specifice articolului 23 alineatele (2) și (3), Comitetul formulează următoarele observații:

(a) Furnizarea îngrijirilor speciale și a ajutorului este condiționată de resursele disponibile și este gratuită, ori de câte ori este posibil. Comitetul îndeamnă statele părți să acorde o prioritate deosebită furnizării de îngrijiri speciale și ajutor copiilor cu dizabilități și să investească toate resursele de care dispun pentru a asigura eliminarea discriminării copiilor cu dizabilități și deplina lor integrare în societate.

(b) Îngrijirile și ajutorul trebuie să fie concepute astfel încât copiii cu dizabilități să aibă acces efectiv la educație, formare profesională, servicii medicale, recuperare, pregătire în vederea ocupării unui loc de muncă și activități recreative și să beneficieze de aceste servicii. Atunci când va aborda articolele specifice ale Convenției, Comitetul va prezenta în detaliu măsurile necesare pentru realizarea acestui obiectiv.

15. În ceea ce privește articolul 23 alineatul (4), Comitetul constată că schimbul internațional de informații între statele părți în domeniul medicinei preventive și al tratamentului medical este destul de limitat. Comitetul recomandă statelor părți să ia măsuri eficiente și, după caz, țintite, pentru o promovare activă a informațiilor, astfel cum se prevede la articolul 23 alineatul (4), astfel încât să permită îmbunătățirea capacităților și competențelor statelor părți în domeniul medicinei preventive și al tratamentului medical destinate copiilor cu dizabilități.

16. Deseori este neclar în ce fel și în ce măsură sunt luate în considerare nevoile țărilor în curs de dezvoltare, astfel cum prevede articolul 23 alineatul (4). Comitetul recomandă ferm statelor părți să se asigure că, în cadrul asistenței bilaterale sau multilaterale pentru dezvoltare, se acordă o atenție deosebită copiilor cu dizabilități și supraviețuirii și dezvoltării acestora, în conformitate cu dispozițiile Convenției, de exemplu prin elaborarea și punerea în aplicare a unor programe speciale destinate integrării lor în societate și prin alocarea unor bugete speciale în acest scop. Statelor părți li se solicită să furnizeze Comitetului, în rapoartele lor, informații cu privire la activitățile întreprinse în cadrul acestei cooperări internaționale și rezultatele obținute.

III. Măsuri generale de implementare [articolele 4 și 42 și articolul 44 alineatul (6)]²

A. Legislația

17. Pe lângă măsurile legislative recomandate în materie de nediscriminare (a se vedea punctul 9 de mai sus), Comitetul recomandă statelor părți să efectueze o examinare cuprinzătoare a tuturor legilor naționale și a reglementărilor conexe, pentru a se asigura că toate

² În prezentul comentariu general, Comitetul se concentrează asupra necesității de a acorda o atenție specială copiilor cu dizabilități, în contextul măsurilor generale. Pentru explicații mai detaliate cu privire la conținutul și importanța acestor măsuri, a se vedea Comentariul general nr. 5 (2003) al Comitetului privind măsurile generale de implementare a Convenției cu privire la drepturile copilului.

dispozițiile Convenției sunt aplicabile tuturor copiilor, inclusiv copiilor cu dizabilități, care ar trebui să fie menționați în mod explicit, dacă este cazul. Legile și reglementările naționale ar trebui să conțină dispoziții clare și explicite privind protecția și exercitarea drepturilor specifice ale copiilor cu dizabilități, în special a celor consacrate la articolul 23 din Convenție.

B. Planuri de acțiune și politici naționale

18. Necesitatea elaborării unui plan național de acțiune, care să integreze toate dispozițiile Convenției, este bine cunoscută și s-a numărat deseori printre recomandările adresate statelor părți. Planurile de acțiune trebuie să fie cuprinzătoare, să includă planuri și strategii pentru copiii cu dizabilități și să aibă rezultate măsurabile. Articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Proiectul de convenție privind drepturile persoanelor cu dizabilități subliniază importanța includerii acestui aspect, afirmând că statele părți se angajează „să ia în considerare protecția și promovarea drepturilor omului ale persoanelor cu dizabilități în toate politicile și programele” (A/AC.265/2006/4, anexa II). De asemenea, este esențial să se aloce resurse financiare și umane adecvate pentru toate programele și ca acestea să includă mecanisme de monitorizare integrate, care să folosească, de exemplu indicatori care permit măsurarea exactă a rezultatelor obținute. Includerea tuturor copiilor cu dizabilități în politici și programe este un alt factor important, care nu ar trebui trecut cu vederea. Unele state părți au inițiat programe excelente, dar acestea nu au inclus toți copiii cu dizabilități.

C. Date și statistici

19. Pentru ca statele părți să își îndeplinească obligațiile, este necesar ca acestea să instituie și să dezvolte mecanisme de colectare de date exacte, standardizate, care să poată fi defalcate și care să reflecte situația reală a copiilor cu dizabilități. Acest aspect este adesea neglijat și nu este considerat o prioritate, în pofida faptului că are un impact nu numai asupra măsurilor de prevenție care trebuie luate, ci și asupra distribuirii resurselor foarte valoroase, necesare pentru finanțarea programelor. Una dintre principalele provocări în calea obținerii unor statistici exacte este lipsa unei definiții clare și acceptate pe scară largă a dizabilităților. Statele părți sunt încurajate să formuleze o definiție adecvată care să garanteze includerea tuturor copiilor cu dizabilități, astfel încât aceștia să poată beneficia de protecția și programele speciale dezvoltate pentru ei. Adesea, sunt necesare eforturi suplimentare pentru colectarea de date cu privire la copiii cu dizabilități, deoarece aceștia sunt frecvent ascunși de părinții lor sau de alte persoane care îi au în îngrijire.

D. Bugetul

20. Alocarea bugetului: în temeiul articolului 4, „statele părți se obligă să adopte aceste măsuri, fără a precupeți resursele de care dispun”. Deși Convenția nu conține o recomandare specifică referitoare la cel mai adecvat procent din bugetul de stat care ar trebui să fie consacrat serviciilor și programelor pentru copii, aceasta insistă asupra faptului că aceștia din urmă ar trebui considerați o prioritate. Punerea în aplicare a acestui drept a constituit mereu o preocupare pentru Comitet, deoarece multe state părți nu numai că nu alocă suficiente resurse pentru copii, dar au și redus, de-a lungul anilor, bugetul alocat acestora. Această tendință are multe implicații grave, în special pentru copiii cu dizabilități, care, de cele mai multe ori, ocupă ultimele locuri, sau nu se află deloc, pe listele de priorități. De exemplu, în cazul în care un stat parte nu alocă fonduri suficiente pentru a asigura un învățământ obligatoriu, gratuit și de calitate pentru toți copiii, este puțin probabil ca acesta să aloce fonduri pentru formarea de profesori pentru copiii cu dizabilități sau să asigure materialele de predare și mijloacele de transport necesare pentru copiii cu dizabilități. În prezent, descentralizarea și privatizarea

serviciilor constituie mijloace de realizare a reformei economice. Cu toate acestea, nu trebuie uitat faptul că statului parte îi revine în primul rând responsabilitatea de a supraveghea alocarea de fonduri suficiente copiilor cu dizabilități, precum și de a stabili orientări stricte privind furnizarea de servicii. Resursele alocate copiilor cu dizabilități ar trebui să fie suficiente – și să fie rezervate special acestora, astfel încât să nu fie utilizate în alte scopuri – pentru a acoperi toate nevoile lor, inclusiv pentru finanțarea programelor destinate formării profesioniștilor care lucrează cu copiii cu dizabilități, cum ar fi cadrele didactice, fizioterapeuții și decidenții politici, organizarea de campanii de educare, furnizarea de sprijin financiar familiilor, menținerea veniturilor, plata prestațiilor sociale, punerea la dispoziție a unor dispozitive de asistență și furnizarea de servicii conexe. În plus, trebuie asigurate fonduri și pentru alte programe care vizează integrarea copiilor cu dizabilități în învățământul de masă, în special prin renovarea școlilor astfel încât acestea să devină accesibile din punct de vedere fizic pentru copiii cu dizabilități.

E. Organismul de coordonare: „Centrul de coordonare pentru dizabilități”

21. Serviciile destinate copiilor cu dizabilități sunt adesea furnizate de diverse instituții guvernamentale și neguvernamentale și, de cele mai multe ori, aceste servicii sunt fragmentate și necoordonate, ceea ce are ca rezultat suprapunerea funcțiilor și lacune în ceea ce privește dispozițiile în materie. Prin urmare, instituirea unui mecanism de coordonare adecvat devine esențială. Acest organism ar trebui să fie multisectorial și să includă toate organizațiile publice sau private. Este necesar să i se atribuie competențele necesare și să fie sprijinit de la cele mai înalte niveluri posibile de guvernare, pentru a i se permite să funcționeze la capacitate maximă. Un organism de coordonare pentru copiii cu dizabilități, din cadrul unui sistem mai amplu de coordonare pentru protejarea drepturilor copilului sau a unui sistem național de coordonare pentru persoanele cu dizabilități, ar avea avantajul lucrului într-un sistem deja consacrat, cu condiția ca acest sistem să funcționeze în mod adecvat și să poată asigura suficiente resurse financiare și umane adecvate. Pe de altă parte, un sistem de coordonare separat poate contribui la concentrarea atenției asupra copiilor cu dizabilități.

F. Cooperare internațională și asistență tehnică

22. Pentru a permite accesul liber la informații între statele părți și pentru a cultiva o atmosferă de schimb de cunoștințe în ceea ce privește, printre altele, gestionarea și recuperarea copiilor cu dizabilități, statele părți ar trebui să recunoască importanța cooperării internaționale și a asistenței tehnice. Ar trebui acordată o atenție deosebită țărilor în curs de dezvoltare care au nevoie de asistență pentru instituirea și/sau finanțarea unor programe pentru protecția și promovarea drepturilor copiilor cu dizabilități. Aceste țări se confruntă cu dificultăți din ce în ce mai mari în ceea ce privește mobilizarea resurselor adecvate pentru a răspunde nevoilor urgente ale persoanelor cu dizabilități și ar avea urgent nevoie de asistență pentru prevenirea dizabilităților, furnizarea de servicii, în special servicii de recuperare, precum și pentru favorizarea egalizării șanselor. Cu toate acestea, pentru a răspunde acestor nevoi în creștere, comunitatea internațională ar trebui să exploreze noi modalități și mijloace pentru strângerea de fonduri, inclusiv creșterea substanțială a resurselor, și să ia măsurile de monitorizare necesare pentru mobilizarea resurselor. Prin urmare, ar trebui încurajate, de asemenea, contribuțiile voluntare din partea guvernelor, creșterea asistenței regionale și bilaterale, precum și contribuțiile din surse private. UNICEF și Organizația Mondială a Sănătății (OMS) au avut un rol esențial în sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare pentru crearea și implementarea unor programe specifice pentru copiii cu dizabilități. Procesul de schimb de cunoștințe permite, de asemenea, diseminarea de cunoștințe medicale actualizate și bune practici, precum

identificarea timpurie, abordarea intervenției timpurii bazate pe comunitate și acordarea de sprijin familiilor, precum și identificarea unor soluții pentru provocările comune.

23. Țările care s-au confruntat sau continuă să se confrunte cu conflicte interne sau externe, în timpul cărora au fost instalate mine terestre, se află într-o situație deosebit de dificilă. Deseori, statele părți nu dețin informații cu privire la planurile zonelor în care au fost amplasate minele terestre și muniția neexplodată, iar costul deminării este foarte ridicat. Comitetul subliniază importanța cooperării internaționale în conformitate cu Convenția din 1997 privind interzicerea utilizării, stocării, producerii și transferului de mine antipersonal și distrugerea acestora, pentru a preveni vătămările și decesele cauzate de minele terestre și de muniția neexplodată rămase în locurile în care au fost amplasate. În acest sens, Comitetul recomandă statelor părți să coopereze strâns în vederea eliminării complete a tuturor minelor terestre și munițiilor neexplodate din zonele de conflict armat actual și/sau anterior.

G. Monitorizare independentă

24. Atât Convenția, cât și Regulile standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități recunosc importanța instituirii unui sistem de monitorizare adecvat³. Comitetul a făcut referire, în repetate rânduri, la „Principiile de la Paris” (A/RES/48/134) ca fiind orientări care ar trebui respectate de instituțiile naționale pentru drepturile omului [a se vedea Comentariul general nr. 2 (2002) al Comitetului cu privire la rolul instituțiilor naționale independente pentru drepturile omului în promovarea și protejarea drepturilor copilului]. Instituțiile naționale pentru drepturile omului pot lua numeroase forme, cum ar fi un avocat al copilului sau un comisar și pot avea un caracter general sau specific. Oricare ar fi mecanismul ales, acesta trebuie să fie:

- (a) Independent și dotat cu resurse umane și financiare adecvate;
- (b) Bine-cunoscut în rândul copiilor cu dizabilități și al îngrijitorilor acestora;
- (c) Accesibil, nu doar în sens fizic, ci și într-un mod care să le permită copiilor cu dizabilități să își transmită plângerile sau problemele cu ușurință și în mod confidențial;
- (d) Acesta trebuie să aibă autoritatea juridică necesară pentru a primi, examina și soluționa plângerile copiilor cu dizabilități într-un mod care să țină seama atât de vârsta lor, cât și de dizabilitățile acestora.

H. Societatea civilă

25. Deși îngrijirea copiilor cu dizabilități este o obligație a statului, ONG-urile își asumă deseori această responsabilitate, fără a beneficia de sprijinul, finanțarea sau recunoașterea corespunzătoare din partea guvernelor. Prin urmare, statele părți sunt încurajate să sprijine ONG-urile și să coopereze cu acestea, pentru a le permite să contribuie la furnizarea de servicii pentru copiii cu dizabilități, și să se asigure că acestea funcționează în deplină conformitate cu dispozițiile și principiile Convenției. În acest sens, Comitetul atrage atenția statelor părți asupra recomandărilor adoptate în cadrul dezbaterii generale de o zi cu privire la sectorul privat în

³ A se vedea, de asemenea, Comentariul general nr. 5 (1994) al Comitetului pentru drepturile economice, sociale și culturale privind persoanele cu dizabilități.

calitate de furnizor de servicii, care a avut loc la 20 septembrie 2002 (CRC/C/121, pct. 630-653).

I. Diseminarea cunoștințelor și formarea profesioniștilor

26. Cunoașterea Convenției și a dispozițiilor sale consacrate în mod specific copiilor cu dizabilități este un instrument necesar și eficient în vederea asigurării realizării drepturilor acestor copii. Statele părți sunt încurajate să disemineze cunoștințele, printre altele, prin desfășurarea de campanii sistematice de creștere a gradului de conștientizare, prin elaborarea de materiale adecvate, cum ar fi o versiune a Convenției adaptată copiilor, disponibilă în format tipărit și Braille, precum și prin folosirea mass-mediei pentru a favoriza atitudinile pozitive față de copiii cu dizabilități.

27. În ceea ce privește profesioniștii care lucrează cu și pentru copiii cu dizabilități, programele de formare urmate de aceștia trebuie să includă module țintite și axate pe drepturile copiilor cu dizabilități, ca o condiție prealabilă pentru obținerea calificării. Printre acești profesioniști se numără decidenții politici, judecătorii, avocații, agenții responsabili cu aplicarea legii, educatorii, personalul medico-sanitar, asistenții sociali și personalul din mass-media, dar această listă nu este exhaustivă.

IV. Principii generale

Articolul 2 - Nediscriminarea

28. A se vedea supra, pct. 8-10.

Articolul 3 - Interesul suprem al copilului

29. „În toate acțiunile care privesc copiii [...] interesele copilului vor prevala”. Sfera de aplicare largă a acestui articol are ca scop acoperirea tuturor aspectelor legate de îngrijirea și protecția copiilor în toate mediile. Acesta se adresează legiuitorilor, cărora li se încredințează stabilirea cadrului juridic pentru protecția drepturilor copiilor cu dizabilități, precum și procesele decizionale care privesc copiii cu dizabilități. Articolul 3 ar trebui să stea la baza programelor și politicilor și ar trebui să fie luat în considerare în mod corespunzător pentru toate serviciile furnizate copiilor cu dizabilități și la întreprinderea oricăror alte acțiuni care îi afectează.

30. Luarea în considerare a interesului suprem al copilului este deosebit de importantă în instituțiile și în alte așezăminte care furnizează servicii pentru copiii cu dizabilități, deoarece este de așteptat ca acestea să respecte standardele și reglementările și să ia în considerare cu prioritate siguranța, protecția și îngrijirea copiilor, iar aceste considerente ar trebui să prevaleze asupra oricărei alte măsuri și în orice situație, de exemplu, la alocarea bugetelor.

Articolul 6 - Dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare

31. Dreptul inherent la viață, supraviețuire și dezvoltare este un drept care necesită o atenție deosebită în cazul copiilor cu dizabilități. În multe țări din lume, copiii cu dizabilități sunt victime ale unei varietăți de practici care compromit total sau parțial exercitarea acestui drept. Pe lângă faptul că sunt mai expuși infanticidului, în unele culturi, copiii cu orice formă de dizabilitate sunt considerați un semn rău, care poate „strica pedigree-ul familiei” și, în consecință, copiii cu dizabilități sunt uciși sistematic de către o persoană din cadrul comunității

desemnată în acest scop. Autorii acestor crime rămân deseori nepedepsiți sau primesc pedepse reduse. Statele părți sunt îndemnate să ia toate măsurile necesare pentru a pune capăt acestor practici, inclusiv să crească gradul de conștientizare a populației, să adopte o legislație adecvată și să aplice legi care să asigure pedepsirea adecvată a tuturor celor care încalcă, direct sau indirect, dreptul copiilor cu dizabilități la viață, supraviețuire și dezvoltare.

Articolul 12 - Respectarea opiniilor copilului

32. De cele mai multe ori, adulții cu sau fără dizabilități adoptă politici și decizii legate de copiii cu dizabilități, fără ca aceștia să fie implicați în proces. Este esențial ca acești copii cu dizabilități să fie ascultați în toate procedurile care îi privesc și ca opiniile lor să fie respectate, ținând seama de gradul lor de maturitate. Pentru ca acest principiu să fie respectat, copiii ar trebui să fie reprezentați în cadrul diverselor organe, precum parlamentele, comitetele și alte forumuri, în care pot să își exprime opiniile și să participe la luarea deciziilor care îi privesc în calitate de copii în general și în calitate de copii cu dizabilități în mod specific. Implicarea copiilor într-un astfel de proces nu numai că garantează elaborarea unor politici orientate către nevoile și dorințele lor, dar reprezintă și un instrument valoros care permite integrarea lor, întrucât asigură un proces decizional de tip participativ. Copiii ar trebui să aibă acces la orice mod de comunicare de care au nevoie pentru a-și exprima opiniile cu ușurință. În plus, statele părți ar trebui să sprijine formarea familiilor și a profesioniștilor în ceea ce privește promovarea și respectarea capacităților în continuă dezvoltare ale copiilor, astfel încât aceștia să își poată asuma responsabilități din ce în ce mai mari în luarea deciziilor ce privesc propria viață.

33. Copiii cu dizabilități au deseori nevoie de servicii specializate în domeniul sănătății și educației, care să le permită să își atingă potențialul maxim, acest aspect fiind discutat în detaliu în continuare, la punctele relevante de mai jos. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că, de foarte multe ori, dezvoltarea spirituală, emoțională și culturală și bunăstarea copiilor cu dizabilități sunt neglijate. În ceea ce privește participarea lor la evenimente și activități care favorizează dezvoltarea acestor aspecte esențiale ale vieții oricărui copil, aceasta fie nu este asigurată deloc, fie este una minimă. În plus, atunci când copiii cu dizabilități sunt invitați la diverse evenimente, participarea lor se limitează adesea la activitățile special concepute pentru ei și adaptate acestora. Această practică nu face decât să conducă la sporirea marginalizării copiilor cu dizabilități și accentuarea sentimentului lor de izolare. Programele și activitățile destinate dezvoltării culturale și bunăstării spirituale ale copiilor ar trebui să se adreseze atât copiilor cu dizabilități, cât și celor fără dizabilități, implicându-i într-o manieră integrată și participativă.

V. Drepturi și libertăți civile [articolele 7, 8, 13-17, și articolul 37 litera (a)]

34. Dreptul la un nume și de a dobândi o cetățenie, dreptul de a-și păstra identitatea, libertatea de exprimare, libertatea de gândire, conștiință și religie, libertatea de asociere și de întrunire pașnică, dreptul la respectarea vieții private și dreptul de a nu fi supus la tortură sau alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante și dreptul de a nu fi lipsit în mod nelegal de libertate sunt drepturi și libertăți civile universale, care trebuie respectate, protejate, promovate și garantate tuturor, inclusiv copiilor cu dizabilități. Ar trebui acordată o atenție deosebită domeniilor în care este mai probabilă încălcarea drepturilor copiilor cu dizabilități sau în care este necesară instituirea unor programe speciale pentru protecția acestora.

A. Înregistrarea nașterii

35. Copiii cu dizabilități sunt mult mai susceptibili să nu fie înregistrați la naștere. Nefiind înregistrați la naștere, aceștia nu sunt recunoscuți de lege și devin invizibili în statisticile guvernamentale. Neînregistrarea lor are consecințe profunde asupra exercitării de către aceștia a drepturilor omului, inclusiv lipsa unei cetățenii și lipsa accesului la servicii sociale și medicale și la educație. Copiii cu dizabilități care nu sunt înregistrați la naștere sunt expuși unui risc mai mare de a fi neglijați, de instituționalizare și chiar de deces.

36. În lumina articolului 7 din Convenție, Comitetul recomandă statelor părți să ia toate măsurile necesare pentru a asigura înregistrarea copiilor cu dizabilități la naștere. Astfel de măsuri ar trebui să includă instituirea și punerea în aplicare a unui sistem eficient de înregistrare a nașterilor, eliminarea taxelor de înregistrare, înființarea unor birouri de înregistrare mobile și crearea unor unități de înregistrare în școli, pentru copiii care nu au fost încă înregistrați. În acest context, statele părți ar trebui să se asigure că dispozițiile articolului 7 sunt aplicate pe deplin, în conformitate cu principiul nediscriminării (articolul 2) și principiul interesului suprem al copilului (articolul 3).

B. Accesul la informații adecvate și la mijloacele de informare în masă

37. Accesul la informații și la mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informației și comunicațiilor, le permite copiilor cu dizabilități să trăiască independent și să participe pe deplin la toate aspectele vieții. Copiii cu dizabilități și îngrijitorii lor ar trebui să aibă acces la informații privind dizabilitățile lor, astfel încât să beneficieze de o educație corespunzătoare cu privire la dizabilități, inclusiv cu privire la cauzele, modalitățile de gestionare și prognosticul acestora. Aceste cunoștințe sunt extrem de valoroase, deoarece le permit copiilor nu numai să se adapteze și să trăiască mai bine cu dizabilitățile lor, dar și să se implice mai mult și să ia decizii informate cu privire la îngrijirile de care au nevoie. Copiii cu dizabilități ar trebui, de asemenea, să aibă acces la tehnologii adecvate și alte servicii și/sau limbaje, de exemplu Braille și limbajul mimico-gestual, care să le permită accesul la toate categoriile de mijloace de informare în masă, inclusiv la televiziune, radio și materiale tipărite, precum și la noile tehnologii și sisteme ale informației și comunicațiilor, cum ar fi internetul.

38. Pe de altă parte, statele părți au obligația să protejeze toți copiii, inclusiv copiii cu dizabilități, împotriva informațiilor dăunătoare, în special materialele pornografice și cele care promovează xenofobia sau orice altă formă de discriminare și care ar putea consolida prejudecățile.

C. Accesibilitatea transportului și facilităților publice

39. Inaccesibilitatea fizică a transportului public și a altor facilități publice, inclusiv clădirile administrațiilor, zonele comerciale, locurile destinate activităților recreative, printre altele, reprezintă un factor esențial al marginalizării și excluziunii sociale a copiilor cu dizabilități și compromite semnificativ accesul acestora la servicii, inclusiv la serviciile medicale și la educație. Deși, în țările dezvoltate, accesibilitatea este asigurată în cea mai mare parte, acest aspect rămâne în mare măsură neglijat în țările în curs de dezvoltare. Toate statele părți sunt îndemnate să elaboreze politici și proceduri adecvate pentru a face transportul public sigur, ușor accesibil copiilor cu dizabilități și gratuit, ori de câte ori este posibil, ținând seama de resursele financiare ale părinților sau ale altor persoane care îi au în îngrijire.

40. Toate clădirile publice noi ar trebui să respecte specificațiile internaționale privind accesul persoanelor cu dizabilități, iar clădirile publice existente, inclusiv școlile, unitățile medicale, clădirile administrațiilor, zonele comerciale, să fie amenajate astfel încât să devină cât mai accesibile posibil.

VI. Mediul familial și protecția alternativă
[articolele 5, articolul 18 alineatele (1)-(2), articolele 9-11, 19-21, 25, articolul 27
alineatul (4) și articolul 39]

A. Sprijinul acordat familiilor și răspunderea părintească

41. Cel mai potrivit mediu pentru îngrijirea și creșterea copiilor cu dizabilități este propria lor familie, cu condiția ca aceasta să dispună de toate mijloacele necesare în acest sens. Modalitățile de sprijinire a familiilor acestor copii includ: educarea părintelui/părinților și a fraților, nu numai în ceea ce privește dizabilitățile copilului și cauzele acestora, ci și în privința nevoilor fizice și mintale specifice fiecărui copil; furnizarea unui sprijin psihologic care să țină seama de stresul și dificultățile cu care se confruntă familiile copiilor cu dizabilități; acordarea de asistență membrilor familiei pentru a învăța o modalitate de comunicare comună întregii familii, de exemplu limbajul mimico-gestual, astfel încât părinții și frații să poată comunica cu membrii familiei care au dizabilități; furnizarea unui sprijin material constând în indemnizații speciale, precum și consumabilele și echipamentele (de exemplu, obiecte de mobilier speciale și echipamente de mobilitate) care sunt considerate necesare pentru copiii cu dizabilități, astfel încât aceștia să poată avea un stil de viață demn și autonom, și să fie integrați pe deplin în viața familiei și a comunității. În acest context, ar trebui să se acorde sprijin și copiilor aflați în îngrijirea unor persoane cu dizabilități. De exemplu, un copil care locuiește cu un părinte sau un alt îngrijitor care are dizabilități ar trebui să beneficieze de un sprijin care să îi asigure o protecție deplină a drepturilor sale și să îi permită să continue să trăiască împreună cu persoana respectivă, dacă acest lucru este în interesul său. Serviciile de sprijin ar trebui să includă, de asemenea, diferite forme de îngrijire temporară, cum ar fi asistența la domiciliu și centrele de îngrijire de zi direct accesibile la nivelul comunității. Astfel de servicii le permit părinților să lucreze, precum și să reducă nivelul de stres din viața lor și să mențină un mediu familial sănătos.

B. Violența, abuzul și neglijarea

42. Copiii cu dizabilități sunt mai vulnerabili în fața tuturor formelor de abuz, psihologic, fizic sau sexual, în toate mediile, inclusiv în mediul familial, la școală, în instituțiile private și publice, în special în cadrul structurilor de îngrijire alternativă, în mediul de lucru și în cadrul comunității în general. Deseori se afirmă că copiii cu dizabilități sunt de cinci ori mai predispuși riscului de a fi victime ale abuzurilor. Atât la domiciliu, cât și în cadrul instituțiilor, copiii cu dizabilități sunt adesea supuși violenței psihice și fizice, precum și abuzului sexual, și, în plus, sunt deosebit de vulnerabili în fața neglijării și a tratamentului neglijent, din cauza faptului că aceștia sunt considerați o povară fizică și financiară suplimentară pentru familie. În plus, în absența accesului la un mecanism eficient de examinare și monitorizare a plângerilor, aceste abuzuri devin sistematice și se permite continuarea lor. Bullying-ul din școli constituie o formă specială de violență, la care sunt expuși copiii, și, de cele mai multe ori, această formă de abuz vizează copiii cu dizabilități. Vulnerabilitatea lor deosebită se poate explica, printre altele, prin următoarele motive principale:

(a) Incapacitatea lor de a auzi, de a se deplasa și de a se îmbrăca, de a merge la toaletă și de a se spăla singuri sporește vulnerabilitatea lor în fața unor îngrijiri prin care se aduce atingere intimității lor sau a abuzului;

(b) Dacă trăiesc separați de părinți, frați, membrii familiei extinse și prieteni, probabilitatea ca aceștia să fie supuși abuzurilor crește;

(c) În cazul în care copiii cu deficiențe de comunicare sau intelectuale se plâng de abuzuri, este posibil ca aceștia să fie ignorați, să nu fie crezuți sau să fie înțeleși greșit;

(d) Părinții sau alte persoane care au în îngrijire un copil cu dizabilități pot fi supuși unei presiuni sau unui stres considerabil din cauza problemelor de ordin fizic, financiar și afectiv pe care le implică îngrijirea copilului lor. Studiile indică faptul că persoanele stresate pot fi mai susceptibile să comită abuzuri;

(e) Adesea există percepția greșită potrivit căreia copiii cu dizabilități sunt asexuali și nu sunt conștienți de propriul corp și, prin urmare, pot fi ținta unor persoane abuzive, în special a celor care săvârșesc abuzuri sexuale.

43. În cadrul eforturilor de combatere a problemei violenței și abuzului, statele părți sunt îndemnate să ia toate măsurile necesare pentru prevenirea abuzurilor și a violenței împotriva copiilor cu dizabilități, cum ar fi:

(a) Să informeze și să educe părinții sau alte persoane care au în îngrijire un copil cu dizabilități, pentru a-i ajuta să înțeleagă riscurile și să identifice semnele care indică faptul că un copil este abuzat;

(b) Să se asigure că părinții sunt vigilenți în ceea ce privește alegerea îngrijitorilor și instituțiilor cărora le încredințează copiii lor și să îi ajute în vederea îmbunătățirii capacității de a identifica existența unui abuz;

(c) Să creeze și să încurajeze grupuri de sprijin pentru părinți, frați și alte persoane care au în îngrijire copii cu dizabilități, pentru a-i ajuta să aibă grijă de ei și să facă față dizabilităților acestora;

(d) Să se asigure că copiii și îngrijitorii lor știu că orice copil are dreptul să fie tratat cu demnitate și respect și că au dreptul să se adreseze autorităților competente în cazul în care acest drept este încălcat;

(e) Să se asigure că școlile iau toate măsurile necesare pentru combaterea bullying-ului din mediul școlar și acordă o atenție deosebită copiilor cu dizabilități, oferindu-le protecția necesară, asigurând totodată integrarea lor în sistemul educațional de masă;

(f) Să se asigure că instituțiile în care sunt îngrijiți copiii cu dizabilități dispun de personal specializat, instruit în conformitate cu standardele adecvate în materie, că acestea sunt monitorizate și evaluate în mod regulat și dispun de mecanisme de soluționare a plângerilor care sunt accesibile și țin seama de copii;

(g) Să instituie un mecanism de soluționare a plângerilor care să fie accesibil și să țină seama de copii și un sistem funcțional de monitorizare bazat pe Principiile de la Paris (a se vedea supra, pct. 24);

(h) Să ia toate măsurile legislative necesare pentru a pedepsi persoanele care abuzează copiii și pentru a se asigura că acestea părăsesc domiciliul, astfel încât copiii respectivi să nu fie privați de familia lor și să continue să trăiască într-un mediu sigur și sănătos;

(i) Să asigure tratamentul necesar victimelor abuzurilor și violenței, precum și reintegrarea acestora, punând accent pe furnizarea unor programe complete de recuperare.

44. În acest context, Comitetul dorește, de asemenea, să atragă atenția statelor părți asupra raportului expertului independent însărcinat cu elaborarea studiului Organizației Națiunilor Unite privind violența împotriva copiilor (A/61/299), care face referire la copiii cu dizabilități ca fiind un grup de copii deosebit de vulnerabili în fața violenței. Comitetul încurajează statele părți să ia toate măsurile necesare pentru a pune în aplicare recomandările generale și recomandările specifice cuprinse în acest raport.

C. Protecția alternativă de tip familial

45. Familia extinsă, care, în multe comunități, joacă în continuare un rol esențial în îngrijirea copiilor și care este considerată una dintre cele mai bune alternative de îngrijire, ar trebui consolidată și susținută prin mijloacele și resursele necesare, pentru a sprijini copilul și părinții acestuia sau alte persoane care au grijă de copil.

46. Recunoscând faptul că plasamentul într-o familie substitutivă este o formă de îngrijire alternativă acceptată și folosită în multe state părți, totuși realitatea este că multe familii substitutive sunt reticente în a lua în îngrijire copii cu dizabilități, deoarece aceștia reprezintă de multe ori o provocare în ceea ce privește îngrijirile suplimentare de care ar putea avea nevoie și cerințele speciale implicate de educația lor fizică, psihologică și mintală. Prin urmare, organizațiile care sunt responsabile cu plasamentul copiilor în familii substitutive adecvate trebuie să le ofere acestora instruirea, încurajarea și sprijinul necesare pentru a le permite să aibă grijă în mod corespunzător de copiii cu dizabilități.

D. Instituții

47. Comitetul și-a exprimat adesea îngrijorarea cu privire la numărul mare de copii cu dizabilități plasați în instituții și la faptul că instituționalizarea este soluția de plasament preferată în multe țări. Calitatea îngrijirilor acordate în cadrul acestor instituții, fie că este vorba de educație, servicii medicale sau de recuperare, este adesea mult inferioară standardelor necesare pentru îngrijirea copiilor cu dizabilități, fie din cauza faptului că nu au fost stabilite standarde în materie, fie pentru că acestea nu sunt puse în aplicare și aplicarea lor nu este monitorizată. Instituțiile reprezintă, de asemenea, un cadru special în care copiii cu dizabilități sunt mai expuși abuzurilor psihologice, fizice, sexuale și de altă natură, precum și neglijării și tratamentului neglijent (a se vedea supra, pct. 42-44). Prin urmare, Comitetul îndeamnă statele părți să recurgă la instituționalizarea copiilor doar ca măsură de ultimă instanță, atunci când acest lucru este absolut necesar și în interesul suprem al acestora. Comitetul recomandă statelor părți să împiedice recurgerea la plasamentul copiilor într-o instituție doar cu scopul de a limita libertatea sau libertatea de mișcare a acestora. În plus, ar trebui să se acorde atenție transformării instituțiilor existente, cu accent pe centrele de îngrijire mici, de tip rezidențial, axate pe drepturile și nevoile copilului, elaborării unor standarde naționale aplicabile serviciilor de îngrijire oferite în instituții, precum și stabilirii unor proceduri riguroase de verificare și monitorizare, pentru a asigura punerea efectivă în aplicare a acestor standarde.

48. Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că, deseori, copiii cu dizabilități nu sunt ascultați în cadrul proceselor de separare și plasament. În general, în cadrul proceselor de luare a deciziilor nu se acordă suficientă importanță copiilor în calitate de parteneri, chiar dacă aceste decizii au consecințe majore asupra vieții și viitorului lor. Prin urmare, Comitetul recomandă statelor părți să își continue și să își intensifice eforturile de a lua în considerare opiniile copiilor cu dizabilități și de a facilita participarea acestora la deciziile referitoare la toate aspectele care îi afectează, în cadrul procesului de evaluare, separare și plasament într-o structură de îngrijire în afara mediului familial, precum și în cursul procesului de tranziție. Comitetul subliniază, de asemenea, că este necesară ascultarea copiilor pe tot parcursul procesului de adoptare a unor măsuri de protecție, atât înainte de luarea deciziilor, precum și în timpul și ulterior punerii lor în aplicare. În acest sens, Comitetul atrage atenția statelor părți asupra recomandărilor Comitetului, adoptate în cadrul dezbaterii generale de o zi cu privire la copiii lipsiți de îngrijire părintească, care a avut loc la 16 septembrie 2005 (CRC/C/153, pct. 636-689)

49. Prin urmare, în cadrul abordării problemei instituționalizării, statele părți sunt îndemnate să instituie programe de dezinstituționalizare a copiilor cu dizabilități, pentru a-i plasa înapoi în cadrul familiei lor, al familiei lor extinse sau în sistemul familiilor substitutive. Părinții și alți membri ai familiei extinse ar trebui să beneficieze de sprijinul/formarea sistematică și necesare pentru a permite reintegrarea copiilor lor în mediul familial.

E. Evaluarea periodică a plasamentului copiilor

50. Indiferent de tipul de plasament ales de autoritățile competente pentru copiii cu dizabilități, este esențial să se efectueze o evaluare periodică a tratamentului acordat copilului, precum și a tuturor circumstanțelor legate de plasamentul acestuia, pentru a monitoriza bunăstarea acestuia.

VII. Sănătate și bunăstare

[articolul 6, articolul 18 alineatul (3), articolele 23, 24, 26 și articolul 27 alineatele (1)-(3)]

A. Dreptul la sănătate

51. Dreptul de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate posibilă, precum și de a avea acces la îngrijiri medicale de calitate și accesibile din punct de vedere financiar constituie drepturi inerente ale tuturor copiilor. Copiii cu dizabilități sunt adesea privați de exercitarea acestor drepturi din cauza mai multor provocări, printre care discriminarea, inaccesibilitatea din cauza lipsei de informații și/sau de resurse financiare, dificultățile legate de transport, localizarea geografică a unităților medicale și accesul fizic dificil la acestea. Un alt factor este absența unor programe țintite de asistență medicală, care să răspundă nevoilor specifice ale copiilor cu dizabilități. Politicile în domeniul sănătății ar trebui să fie cuprinzătoare, să favorizeze depistarea precoce a dizabilităților și să asigure servicii de intervenție timpurie, care presupun asocierea unui tratament psihologic și fizic cu metode de reabilitare, inclusiv folosirea unor echipamente medicale pentru mobilitate și deplasare, de exemplu proteze pentru membrele superioare și inferioare, echipamente de mobilitate, dispozitive auditive și vizuale.

52. Este important de subliniat faptul că serviciile medicale destinate copiilor cu dizabilități ar trebui să fie furnizate în cadrul aceluiași sistem de sănătate publică care oferă servicii pentru copiii fără dizabilități, cu titlu gratuit, ori de câte ori este posibil, și să fie cât mai actualizate și moderne posibil. Importanța strategiilor de furnizare a unor servicii de asistență și de reabilitare

În cadrul comunității ar trebui luată în considerare în cadrul furnizării de servicii medicale pentru copiii cu dizabilități. Statele părți trebuie să se asigure că profesioniștii din domeniul sănătății care lucrează cu copii cu dizabilități beneficiază de o pregătire la cele mai înalte standarde posibile și de o experiență vastă în domeniu, care au la bază o abordare axată pe nevoile copiilor. În acest sens, multe state părți ar beneficia foarte mult de pe urma unei cooperări internaționale cu organizațiile internaționale și cu alte state părți.

B. Prevenție

53. Cauzele dizabilităților sunt multiple și, prin urmare, calitatea măsurilor de prevenție și gradul de prevenție variază. În unele societăți, în care este practică consangvinitatea, pot fi prevenite bolile ereditare care, de multe ori, cauzează dizabilități și, în astfel de circumstanțe, se recomandă creșterea gradului de conștientizare a populației și promovarea efectuării de teste în perioada de preconcepție. Bolile transmisibile sunt în continuare o cauză a multor dizabilități în întreaga lume, fiind necesar să se intensifice programele de imunizare, astfel încât să se obțină imunizarea universală împotriva tuturor bolilor transmisibile, care pot fi prevenite. Malnutriția are efecte pe termen lung asupra dezvoltării copiilor și poate duce la dezvoltarea unor dizabilități, cum ar fi orbirea, cauzată de deficitul de vitamina A. Comitetul recomandă statelor părți să introducă și să consolideze serviciile de îngrijire prenatală a copiilor și să asigure o calitate adecvată a asistenței acordate în timpul nașterii. De asemenea, le recomandă să furnizeze servicii medicale postnatale adecvate și să desfășoare campanii de informare a părinților și a altor persoane care au grijă de copil cu privire la îngrijirile medicale de bază și nutriția necesare copilului. În acest sens, Comitetul recomandă, de asemenea, ca statele părți să continue să coopereze cu organizații precum OMS și UNICEF și, dacă este necesar, să solicite asistență tehnică din partea acestora.

54. Întrucât accidentele casnice și rutiere constituie o cauză majoră a dizabilităților în unele țări, este necesar să fie adoptate și aplicate politici de prevenție, cum ar fi legile privind obligativitatea purtării centurii de siguranță și siguranța traficului. Un stil de viață nesănătos, cum ar fi consumul excesiv de alcool și de droguri în timpul sarcinii, constituie, de asemenea, o cauză a dizabilităților care poate fi prevenită, iar în unele țări sindromul de alcoolism fetal reprezintă un motiv important de îngrijorare. Educarea populației, identificarea și sprijinirea femeilor gravide care este posibil să abuzeze de astfel de substanțe sunt doar câteva dintre măsurile care pot fi luate pentru a preveni astfel de cauze ale dizabilităților în rândul copiilor. Substanțele toxice periculoase din mediul înconjurător, precum plumbul, mercurul, azbestul etc., care se găsesc frecvent în majoritatea țărilor, se numără, de asemenea, printre cauzele multor dizabilități. Țările ar trebui să elaboreze și să pună în aplicare politici de prevenire a deversării de substanțe periculoase și a altor metode de poluare a mediului. În plus, ar trebui adoptate orientări și garanții stricte pentru a preveni iradierea accidentală.

55. Conflictele armate și consecințele acestora, inclusiv disponibilitatea și accesibilitatea armelor de calibru mic și a armamentului ușor, sunt, de asemenea, cauze majore ale dizabilităților. Statele părți sunt obligate să ia toate măsurile necesare pentru a proteja copiii împotriva efectelor negative ale războiului și ale violenței armate și să se asigure că acei copii afectați de conflictele armate au acces la servicii sociale și medicale adecvate, inclusiv la servicii de reabilitare psihosocială și reintegrare socială. Comitetul insistă în special asupra importanței educării copiilor, a părinților și a publicului larg cu privire la pericolele minelor terestre și ale munițiilor neexplodate, pentru a preveni vătămarile și decesele cauzate de acestea. Este esențial ca statele părți să continue activitățile de localizare a minelor terestre și a munițiilor neexplodate, să ia măsuri pentru a-i ține pe copii departe de zonele cu risc și să-și

intensifice activitățile de deminare și, dacă este cazul, să solicite sprijinul tehnic și financiar necesar, într-un cadru de cooperare internațională, inclusiv din partea agențiilor Organizației Națiunilor Unite. (A se vedea, de asemenea, punctul 23 de mai sus privind minele terestre și munițiile neexplodate și punctul 78 de mai jos privind conflictele armate, din secțiunea referitoare la măsurile de protecție speciale).

C. Depistarea precoce

56. De foarte multe ori, dizabilitățile sunt depistate destul de târziu în viața copiilor, ceea ce îi privează de un tratament și de o reabilitare eficiente. Depistarea precoce necesită creșterea gradului de conștientizare în rândul profesioniștilor din domeniul sănătății, al părinților, al profesorilor, precum și al altor profesioniști care lucrează cu copiii. Aceștia ar trebui să fie în măsură să identifice primele semne ale unor dizabilități și să trimită copiii în cauză la un medic specialist pentru diagnosticare și tratament. Prin urmare, Comitetul recomandă statelor membre să instituie sisteme de depistare precoce și intervenție timpurie, în cadrul serviciilor lor de sănătate, precum și un sistem de înregistrare a nașterilor și proceduri de monitorizare a progreselor înregistrate de copiii cu dizabilități depistate la o vârstă fragedă. Serviciile trebuie să fie furnizate atât în cadrul comunității, cât și la domiciliu, și să se asigure un acces facil la acestea. În plus, ar trebui ca serviciile de intervenție timpurie să colaboreze cu unitățile de învățământ preșcolar și școlar pentru a facilita tranziția copiilor.

57. Ulterior depistării unei dizabilități, structurile competente trebuie să fie în măsură să intervină rapid, inclusiv prin furnizarea de tratamente și aplicarea unor metode de reabilitare, punând la dispoziție toate dispozitivele și echipamentele necesare pentru a le permite copiilor cu dizabilități să atingă o capacitate funcțională maximă (de exemplu, echipamente de mobilitate, dispozitive auditive și vizuale și proteze). De asemenea, ar trebui subliniat faptul că aceste beneficii ar trebui furnizate cu titlu gratuit, ori de câte ori este posibil, iar procesul de obținere a accesului la astfel de servicii ar trebui să fie eficient și simplu, evitându-se demersurile de lungă durată și birocrăția.

D. Îngrijire multidisciplinară

58. De foarte multe ori, copiii cu dizabilități au multiple probleme de sănătate, care trebuie abordate în cadrul unei echipe. De multe ori, numeroși specialiști sunt implicați în îngrijirea copilului, printre care se numără neurologii, psihologii, psihiatrii, chirurgii ortopezi și fizioterapeuții. Ar fi ideal ca acești profesioniști să colaboreze pentru a stabili un plan de tratament pentru copiii cu dizabilități, astfel încât să se asigure furnizarea unor îngrijiri medicale cât mai eficiente posibil.

E. Sănătatea și dezvoltarea adolescenților

59. Comitetul observă că, în special în perioada adolescenței, copiii cu dizabilități se confruntă cu multiple provocări și dificultăți în ceea ce privește stabilirea de relații cu cei de vârsta lor și sănătatea reproductivă. Prin urmare, Comitetul recomandă ca statele părți să furnizeze adolescenților cu dizabilități informațiile și, după caz, îndrumarea și consilierea necesare, specifice dizabilităților acestora, și să țină seama pe deplin de Comentariul general nr. 3 (2003) al Comitetului privind HIV/SIDA și drepturile copilului și Comentariul general nr. 4 (2003) al Comitetului privind sănătatea și dezvoltarea adolescenților în contextul Convenției cu privire la drepturile copilului.

60. Comitetul este profund preocupat de practica predominantă a sterilizării forțate a copiilor cu dizabilități, în special a fetelor cu dizabilități. Această practică încă mai există și constituie o încălcare gravă a dreptului copilului la integritate fizică, având efecte negative asupra sănătății fizice și psihice de-a lungul întregii vieții. Prin urmare, Comitetul îndeamnă statele părți să interzică prin lege sterilizarea forțată a copiilor pe criterii de dizabilitate.

F. Activități de cercetare

61. Cauzele, prevenirea și gestionarea dizabilităților nu primesc atenția pe care o merită în cadrul programelor de cercetare naționale și internaționale. Statele părți sunt încurajate să abordeze aceste aspecte cu prioritate, asigurând finanțarea și monitorizarea cercetărilor axate pe dizabilități, acordând o atenție deosebită implicațiilor etice.

VIII. Educația și petrecerea timpului liber (articolele 28, 29 și 31)

A. O educație de calitate

62. Copiii cu dizabilități au același drept la educație ca toți ceilalți copii și trebuie să li se asigure exercitarea acestui drept fără discriminare și pe baza egalității de șanse, astfel cum se prevede în Convenție⁴. În acest scop, trebuie să se asigure accesul efectiv la educație al copiilor cu dizabilități, pentru a promova „dezvoltarea plenară a personalității, a vocațiilor și a aptitudinilor mentale și fizice ale copilului” [a se vedea articolele 28 și 29 din Convenție și Comentariul general nr. 1 (2001) al Comitetului privind scopurile educației]. Convenția recunoaște necesitatea modificării practicilor școlare și a pregătirii cadrelor didactice din sistemul de învățământ obișnuit pentru a le preda copiilor cu diverse abilități și pentru a asigura obținerea unor rezultate școlare pozitive.

63. Întrucât copiii cu dizabilități sunt foarte diferiți unii de alții, părinții, profesorii și alți profesioniști specializați trebuie să ajute fiecare copil în parte să își dezvolte propriile metode și abilități de comunicare și propriul limbaj, precum și să găsească modalități de interacțiune, orientare și rezolvare a problemelor care se potrivesc cel mai bine potențialului și capacităților copilului în cauză. Toate persoanele care fac eforturi pentru a îmbunătăți abilitățile, competențele și autonomia unui copil trebuie să urmărească îndeaproape progresele realizate de copil și să acorde atenție comunicării verbale și emoționale a acestuia, pentru a putea sprijini educația și dezvoltarea sa într-un mod țintit și cât mai adecvat.

B. Stima de sine și autonomia

64. Este esențial ca educația unui copil cu dizabilități să includă consolidarea unei imagini de sine pozitive și să se garanteze că respectivul copil se simte respectat ca ființă umană de

⁴ În acest context, Comitetul dorește să facă referire la Declarația Mileniului a Organizației Națiunilor Unite (A/RES/55/2) și, în special, la cel de-al doilea Obiectiv de Dezvoltare al Mileniului privind învățământul primar universal, conform căruia guvernele se angajează „să asigure [până în anul 2015] copiilor de pretutindeni, atât băieților cât și fetelor, accesul la ciclul primar de învățământ; și, de asemenea, ca băieții și fetele să aibă acces, în condiții egale, la toate nivelurile de învățământ”. De asemenea, Comitetul face referire la alte angajamente internaționale care susțin ideea educației incluzive, printre altele Declarația de la Salamanca și Cadrul de acțiune privind educația și nevoile educaționale speciale, adoptate în cadrul Conferinței mondiale privind educația și nevoile educaționale speciale: Acces și calitate, Salamanca, Spania, 7-10 iunie 1994 (UNESCO și Ministerul Educației și Științei din Spania) și Cadrul de acțiune de la Dakar privind educația pentru toți: Îndeplinirea angajamentelor noastre colective, adoptat de Forumul Mondial pentru Educație, Dakar, Senegal, 26-28 aprilie 2000.

către ceilalți și că nu se aduce atingere în niciun fel demnității sale. Copilul trebuie să fie în măsură să observe că ceilalți îl respectă și îi recunosc drepturile omului și libertățile. Integrarea unui copil cu dizabilități în grupurile de copii dintr-o clasă îi poate arăta copilului că îi este recunoscută identitatea și că aparține comunității de elevi, celei de copii de vârsta lui și celei de cetățeni. Importanța sprijinului reciproc între copii cu dizabilități similare, în vederea creșterii stimei lor de sine, ar trebui să fie recunoscută și promovată pe scară mai largă. Educația trebuie, de asemenea, să îi ofere copilului experiențe care să îi favorizeze autonomia, permițându-i să experimenteze controlul, să aibă realizări și succese, în măsura capacităților sale.

C. Educația în sistemul de învățământ

65. Educația preșcolară este deosebit de importantă pentru copiii cu dizabilități, întrucât, de multe ori, dizabilitățile și nevoile speciale ale acestora sunt identificate pentru prima dată în această etapă. Intervenția timpurie este deosebit de importantă pentru a-i putea ajuta pe copii să-și atingă potențialul maxim. În cazul în care dizabilitatea sau întârzierea în dezvoltare a unui copil este depistată într-un stadiu incipient, acesta are șanse mult mai mari de a beneficia de o educație preșcolară adaptată nevoilor sale individuale. Educația preșcolară furnizată de stat, de comunitate sau de instituțiile societății civile poate contribui în mare măsură la bunăstarea și dezvoltarea tuturor copiilor cu dizabilități [a se vedea Comentariul general nr. 7 (2005) al Comitetului privind punerea în aplicare a drepturilor copilului în copilăria timpurie]. Educația elementară care include învățământul primar și, în multe state părți, învățământul gimnazial, trebuie să fie asigurată gratuit copiilor cu dizabilități. Ar trebui să se asigure că în nicio instituție de învățământ nu există bariere în calea comunicării sau obstacole fizice care să împiedice accesul copiilor cu mobilitate redusă. De asemenea, accesul la învățământul superior, care se face pe baza capacităților, trebuie să fie posibil pentru adolescenții cu dizabilități care au nivelul de pregătire necesar. Pentru a-și exercita pe deplin dreptul la educație, mulți copii au nevoie de asistență personală, în special de profesori care cunosc metode și tehnici specifice învățământului special, inclusiv limbaje adecvate și alte forme de comunicare, care sunt în măsură să le predea unor copii cu diverse dizabilități și să folosească strategii de predare axate pe nevoile copiilor și individualizate, precum și materiale didactice, echipamente și dispozitive de asistență adecvate și accesibile, pe care statele părți ar trebui să le furnizeze în limita resurselor de care dispun.

D. Educația incluzivă

66. Educarea copiilor cu dizabilități ar trebui să se axeze pe o educație incluzivă⁵. Modalitățile și formele de integrare trebuie să țină seama de nevoile educaționale individuale ale copiilor, având în vedere că educarea anumitor copii cu dizabilități necesită măsuri de sprijin care nu sunt întotdeauna disponibile în sistemul de învățământ obișnuit. Comitetul ia notă de angajamentul explicit asumat în vederea atingerii obiectivului educației incluzive, prevăzut în proiectul de convenție privind drepturile persoanelor cu dizabilități, și de obligația statelor de a se asigura că persoanele cu dizabilități, inclusiv copiii, nu sunt excluse din sistemul

⁵ Orientările UNESCO pentru o educație incluzivă: Asigurarea accesului la educație pentru toți (UNESCO 2005) oferă următoarea definiție: „incluziunea este considerată ca fiind un proces care permite abordarea diversității nevoilor tuturor cursanților și adaptarea la aceste nevoi, prin creșterea participării lor la procesul de învățare, viața culturală și a comunității, precum și prin reducerea excluziunii din cadrul învățământului. Aceasta implică introducerea de schimbări și modificări în ceea ce privește conținutul educațional, metodele de predare, structurile și strategiile de învățământ, alături de obiectivul comun de a-i include pe toți copiii din grupa de vârstă corespunzătoare și convingerea că sistemul de învățământ de masă este responsabil pentru educarea tuturor copiilor... Incluziunea vizează identificarea și înlăturarea obstacolelor [...]” (p. 13 și 15)

de învățământ de masă pe motive de dizabilitate și că beneficiază de sprijinul de care au nevoie, în cadrul sistemului de învățământ de masă, pentru a facilita educația efectivă a acestora. Acesta încurajează statele părți care nu au pus încă în aplicare un program de integrare să instituie măsurile necesare pentru atingerea acestui obiectiv. Cu toate acestea, Comitetul subliniază că gradul de integrare în sistemul de învățământ de masă poate varia. În cazul în care nu este fezabilă asigurarea unei educații pe deplin incluzive în viitorul apropiat, este necesar să se ofere servicii și programe alternative, pentru a asigura o continuitate a educației.

67. Deși noțiunea de educație incluzivă a beneficiat de o susținere considerabilă în ultimii ani, termenul „incluziv” poate avea sensuri diferite. Educația incluzivă are la bază un set de valori, principii și practici care au ca obiectiv instituirea unei educații utile, eficiente și de calitate pentru toți cursanții, care țin seama de diversitatea condițiilor și nevoilor de învățare, nu numai ale copiilor cu dizabilități, ci și ale tuturor cursanților. Acest obiectiv poate fi atins prin diferite modalități de organizare, care respectă diversitatea copiilor. Incluziunea poate varia de la plasarea tuturor copiilor cu dizabilități în clase normale din învățământul de masă pentru toate cursurile până la școlarizarea acestora în clase normale din învățământul de masă doar pentru anumite cursuri, completată cu școlarizarea în învățământul special. Este important de subliniat faptul că incluziunea nu trebuie înțeleasă sau pusă în aplicare ca o simplă integrare a copiilor cu dizabilități în sistemul de învățământ de masă, fără a se ține seama de dificultățile și nevoile acestora. Este esențială o strânsă cooperare între cadrele didactice din învățământul special și cele din învățământul de masă. Programele școlare trebuie revizuite și elaborate astfel încât să răspundă nevoilor copiilor cu sau fără dizabilități. Programele de formare a cadrelor didactice și a altor persoane implicate în sistemul de învățământ trebuie să fie modificate pentru a pune pe deplin în aplicare filosofia educației incluzive.

E. Educația, orientarea și formarea profesională

68. Toate persoanele cu dizabilități, indiferent de vârstă, trebuie să beneficieze de o orientare profesională și o educație care să susțină tranziția către viața profesională. Este imperativ ca pregătirea să se înceapă de la o vârstă fragedă, întrucât dezvoltarea carierei este un proces care începe devreme și continuă pe tot parcursul vieții. Încurajarea aspirațiilor către o anumită carieră și dezvoltarea competențelor profesionale cât mai devreme posibil, încă din școala primară, le permite copiilor să facă alegeri mai bune, mai târziu în viață, în ceea ce privește profesia sau meseria pe care doresc să o practice. Orientarea profesională în școala elementară nu înseamnă folosirea copiilor mici pentru efectuarea unei munci care, în cele din urmă, deschide calea către exploatarea economică. Aceasta începe cu alegerea de către cursanți a unor obiective în funcție de capacitatea de evoluție din primii ani. Apoi, ar trebui ca, în învățământul secundar, să existe programe funcționale care să asigure formarea de competențe adecvate și să ofere acces la o experiență profesională, în cadrul unei coordonări și monitorizări în comun și în mod sistematic din partea unității de învățământ și a angajatorului.

69. Orientarea și formarea profesională ar trebui incluse în programa școlară. Activitățile care contribuie la trezirea interesului pentru viața profesională și dezvoltarea competențelor profesionale ar trebui să fie incluse în anii de învățământ obligatoriu. În țările în care învățământul obligatoriu include doar școala elementară, ar trebui ca, după încheierea școlii elementare, formarea profesională să fie obligatorie pentru copiii cu dizabilități. Guvernele trebuie să elaboreze politici și să aloce fonduri suficiente pentru formarea profesională.

F. Activități recreative și culturale

70. Articolul 31 din Convenție prevede dreptul copilului la activități recreative și culturale proprii vârstei sale. Acest articol ar trebui interpretat ca făcând referire la vârsta și capacitățile mentale, psihologice și fizice ale copilului. Jocul a fost recunoscut ca fiind cea mai bună metodă de a dobândi diverse aptitudini, inclusiv competențe sociale. Copiii cu dizabilități se pot integra pe deplin în societate atunci când li se oferă posibilitatea și timpul necesar pentru a se juca împreună cu alți copii (cu și fără dizabilități), precum și locuri amenajate în acest scop. Ar trebui ca programa pentru copiii cu dizabilități de vârstă școlară să includă activități ludice de învățare și activități de recreere și petrecere a timpului liber.

71. Copiilor cu dizabilități ar trebui să li se ofere șanse egale de a participa la diverse activități culturale și artistice, precum și la activități sportive. Aceste activități trebuie considerate ca fiind un mediu care facilitează exprimarea copiilor și le permite să beneficieze de o calitate a vieții satisfăcătoare.

G. Sporturi

72. Activitățile sportive competitive și necompetitive trebuie concepute astfel încât să includă copiii cu dizabilități într-un mod incluziv, ori de câte ori este posibil. Cu alte cuvinte, un copil cu dizabilități care poate să concureze cu copii fără dizabilități ar trebui încurajat și sprijinit în acest sens. Însă, întrucât sportul este un domeniu axat pe performanțele fizice, de multe ori este necesar să se organizeze jocuri și activități destinate exclusiv copiilor cu dizabilități, astfel încât aceștia să poată concura în condiții de egalitate și de siguranță. Trebuie subliniat faptul că, atunci când au loc astfel de evenimente exclusive, mass-media trebuie să își joace rolul în mod responsabil, acordând acestor evenimente aceeași atenție ca și competițiilor sportive pentru copiii fără dizabilități.

IX. Măsuri de protecție speciale

[articolele 22, 38, 39, 40, articolul 37 literele (b)-(d) și articolele 32-36]

A. Administrarea justiției în cazul minorilor

73. În lumina articolului 2, statele părți au obligația de a se asigura că acei copii cu dizabilități care intră în conflict cu legea [astfel cum se descrie la articolul 40 alineatul 1] vor fi protejați nu numai de dispozițiile Convenției care se referă în mod expres la administrarea justiției în cazul minorilor (articolele 40, 37 și 39), ci și de toate celelalte dispoziții și garanții relevante cuprinse în Convenție, de exemplu în domeniul asistenței medicale și al educației. În plus, statele părți ar trebui să ia, atunci când este necesar, măsuri speciale pentru a garanta exercitarea drepturilor menționate mai sus de către copiii cu dizabilități și că aceștia beneficiază de facto de protecția conferită de aceste drepturi.

74. În ceea ce privește drepturile consacrate la articolul 23 și având în vedere gradul ridicat de vulnerabilitate al copiilor cu dizabilități, Comitetul recomandă, pe lângă recomandarea generală formulată la punctul 73 de mai sus, să se țină seama de următoarele elemente în ceea ce privește tratamentul aplicat copiilor cu dizabilități (despre) care (se pretinde că) au încălcat legea:

a) Un copil cu dizabilități care intră în conflict cu legea ar trebui să fie audiat utilizând un limbaj adecvat și de către profesioniști, cum ar fi agenți de poliție, avocați/lucrători sociali, procurori și/sau judecători, care au beneficiat de o formare adecvată în acest sens;

b) Guvernele ar trebui să elaboreze și să pună în aplicare măsuri alternative suficient de variate și flexibile încât să permită adaptarea lor la capacitățile și abilitățile individuale ale fiecărui copil, pentru a evita recurgerea la procedura judiciară. Ar trebui să se evite, pe cât posibil, recurgerea la proceduri formale/legale în cazul copiilor cu dizabilități care intră în conflict cu legea. Astfel de proceduri ar trebui luate în considerare numai atunci când acest lucru este necesar în interesul ordinii publice. În aceste cazuri, trebuie depuse eforturi speciale pentru a informa copilul în cauză cu privire la procedura judiciară în cazul minorilor și cu privire la drepturile lor;

c) Copiii cu dizabilități care încalcă legea nu ar trebui plasați într-un centru de detenție pentru minori obișnuit, nici în cazul arestării preventive, nici în executarea pedepsei. Privarea de libertate ar trebui impusă numai dacă aceasta este necesară pentru a-i asigura copilului un tratament adecvat pentru abordarea problemelor sale care au condus la săvârșirea unei infracțiuni, iar copilul ar trebui plasat într-o instituție care dispune de personal special instruit și de facilitățile necesare pentru a permite furnizarea acestui tratament specific. Atunci când ia astfel de decizii, autoritatea competentă ar trebui să se asigure că drepturile omului și garanțiile legale sunt respectate pe deplin.

B. Exploatarea economică

75. Copiii cu dizabilități sunt deosebit de vulnerabili la diferite forme de exploatare economică, inclusiv la cele mai grave forme ale muncii copiilor, precum și la traficul de droguri și la cerșit. În acest context, Comitetul recomandă statelor părți care nu au făcut încă acest lucru să ratifice Convenția nr. 138 a Organizației Internaționale a Muncii (OIM) privind vârsta minimă de încadrare în muncă și Convenția nr. 182 a OIM privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor. La punerea în aplicare a acestor convenții, statele părți ar trebui să acorde o atenție deosebită vulnerabilității și nevoilor copiilor cu dizabilități.

C. Copiii străzii

76. Copiii cu dizabilități, în special cei cu dizabilități fizice, ajung adesea pe străzi din diverse motive, inclusiv economice și sociale. Copiilor cu dizabilități care trăiesc și/sau lucrează pe străzi trebuie să li se furnizeze îngrijiri adecvate, inclusiv hrană, îmbrăcăminte, locuințe, oportunități educaționale, posibilitatea de a-și dezvolta abilitățile necesare în viața de zi cu zi, precum și protecție împotriva diferitelor pericole, în special împotriva exploatarei economice și sexuale. În acest sens, este necesară o abordare individualizată, care să țină seama pe deplin de nevoile speciale și de capacitățile fiecărui copil. Comitetul este deosebit de îngrijorat de faptul că, uneori, copiii cu dizabilități sunt exploatați în scopul cerșitului pe străzi sau în altă parte și că unor copii li se provoacă dizabilități în acest scop. Statele părți sunt obligate să ia toate măsurile necesare pentru a preveni și pentru a incrimina în mod explicit această formă de exploatare și să ia măsuri eficiente pentru ca făptuitorii să fie aduși în fața justiției.

D. Exploatarea sexuală

77. Comitetul și-a exprimat adesea profunda îngrijorare cu privire la numărul tot mai mare de copii victime ale prostituției copiilor și ale pornografiei infantile. Copiii cu dizabilități sunt mai predispuși decât ceilalți să devină victime ale acestor infracțiuni grave. Guvernele sunt îndemnate să ratifice și să pună în aplicare Protocolul facultativ referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă (OPSC), iar statele părți, în îndeplinirea obligațiilor

ce le revin în temeiul acestui protocol facultativ, să acorde o atenție considerabilă protecției copiilor cu dizabilități, având în vedere vulnerabilitatea lor deosebită.

E. Copiii implicați în conflicte armate

78. Astfel cum s-a menționat anterior, conflictele armate reprezintă o cauză majoră a dizabilităților copiilor, indiferent dacă aceștia sunt implicați efectiv în conflict sau sunt victime ale ostilităților. În acest context, guvernele sunt îndemnate să ratifice și să pună în aplicare Protocolul facultativ cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate (OPAC). Ar trebui acordată o atenție deosebită recuperării și reintegrării sociale a copiilor care au rămas cu dizabilități în urma conflictelor armate. În plus, Comitetul recomandă statelor părți să excludă în mod explicit copiii cu dizabilități de la recrutarea în forțele armate și să ia măsurile legislative și de altă natură necesare pentru a pune pe deplin în aplicare această interdicție.

F. Copiii refugiați sau strămutați în interiorul țării lor, copiii aparținând minorităților și copiii autohtoni

79. Anumite dizabilități rezultă direct din evenimente precum dezastrele naturale sau cele provocate de om, care au determinat unele persoane să devină refugiați sau persoane strămutate în interiorul țării. De exemplu, minele terestre și munițiile neexplodateucid și rănesc copii refugiați și strămutați în interiorul țării, precum și copii aparținând populației rezidente, mult timp după încetarea conflictelor armate. Copiii cu dizabilități refugiați și strămutați în interiorul țării, sunt expuși la multiple forme de discriminare, în special fetele cu dizabilități refugiate și strămutate în interiorul țării, care sunt supuse mai des decât băieții abuzurilor, inclusiv abuzului sexual, neglijării și exploatării. Comitetul subliniază cu fermitate că copiii cu dizabilități refugiați și strămutați în interiorul țării ar trebui să beneficieze cu prioritate de asistență specială, inclusiv măsuri preventive, accesul la servicii medicale și de protecție socială adecvate, în special servicii de recuperare psihosocială și reintegrare socială. Înaltul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) a considerat copiii o prioritate politică și a adoptat mai multe documente care cuprind orientări pentru activitatea în acest domeniu, inclusiv Orientările privind copiii refugiați, publicate în 1988, care fac parte din politica UNHCR privind copiii refugiați. De asemenea, Comitetul recomandă statelor părți să țină seama de Comentariul general nr. 6 (2005) al Comitetului privind tratamentul aplicat copiilor neînsoțiți și celor separați de familia lor în afara țării lor de origine,

80. Toate măsurile adecvate și necesare, luate pentru a proteja și promova drepturile copiilor cu dizabilități, trebuie să țină seama și să acorde o atenție deosebită vulnerabilității și nevoilor speciale ale copiilor aparținând minorităților și ale copiilor autohtoni, care, de multe ori, sunt deja marginalizați în cadrul comunităților lor. Programele și politicile trebuie să țină seama întotdeauna de aspectele culturale și etnice.
